

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHTU LAHENDITE LÜHIÜLEVAADE¹ 17.10.2022 - 21.10.2022

18. oktoober 2022

Lahend 60785/19 - *nullum crimen sine lege*

Mørck Jensen vs. Taani

Artikkel 7-1 ja protokoll nr 4 artikkel 2-1

Asjaolud

Kaebaja, Taani kodanik, viibis aastatel 2016 ja 2017 Süürias ja võitles kurdi liikumise ridades Islamiriigi vastu. 27. augustil 2019 mõisteti kaebaja ülemkohtu poolt lõplikult süüdi ja mõisteti 6 kuuks vangi, sest ta sisenes Süürias al-Raqqa piirkonda. Tema süüdimõistmine põhines karistusseadustiku paragrahvil 114j koos karistusseadustiku paragrahvi 114j lõikega 3 ning 28. septembri 2016 määrusel nr 1200, mille kohaselt keelati teatud konfliktipiirkondadesse sisenemine või seal viibimine. 6. juulil 2019 tühistati korraldusega nr 708 Süürias al-Raqqa piirkonda ilma loata sisenemise või seal viibimise keeld.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 7 ning protokoll nr 4 artiklile 2.

EIK seisukohad

Artikkel 7

Esmalt käsitles EIK küsimust, kas kaebaja süüdimõistmine oli seadusega kooskõlas. EIK märkis, et siseriiklikud kohtud leidsid, et seadus oli asjakohastes sätetes piisavalt selgelt sätestatud. Kohtud olid tutvunud karistusseadustiku paragrahvi 114j sõnastusega ja seletuskirjaga, mille kohaselt oli selle paragrahvi üldeesmärk olnud muuta asjassepuutuvatesse piirkondadesse sisenemine või seal viibimine kuriteoks. Seetõttu oli riiki sisenemise või riigis viibimise eesmärk ebaoluline. Seetõttu oli eesmärk pidada kriminaalkuriteoks ka seda, kui puudutatud isik oli võidelnud terroriorganisatsiooni vastu. EIK viitas ka, et siseriiklikud kohtud leidsid, et 2016. aasta määruses, sealhulgas lisatud kaardil, oli piisavalt selge, et al-Raqqa piirkonda loata sisenemine ja seal viibimine on ebaseaduslik. EIK ei leidnud ühtegi alust, mille alusel kritiseerida siseriiklike kohtute järeldust selles osas (osas, et kaebaja süüdimõistmine oli seadusega kooskõlas). EIK leidis, et süütegu oli seaduses selgelt määratletud ning täitis ka arusaadavuse ja ettenähtavuse nõudeid.

Järgmiseks käsitles EIK küsimust, et kas kaebaja oleks tulnud õigeks mõista, kuna 2019. aasta määrus ei hõlmanud enam al-Raqqa piirkonda. EIK märkis, et ülemkohus uuris, kas kaebaja tuleks karistusseadustiku paragrahvi 3 lõike 1 alusel õigeks mõista, kuna 2019. aasta juulis jõustunud 2019. aasta korralduse kohaselt ei olnud enam keelatud siseneda Süüria al-Raqqa piirkonda ega seal ilma loata viibida. Paragrahvi 3 lõikest 1 tulenes, et kui kuriteo lahendamise ajal kehtinud õigusakt erines teo toimepanemise ajal kehtinud seadusandlusest, tuli kuriteo küsimus otsustada kõige uuema seaduse alusel tingimusel, et otsusega ei kaasne rangemat karistust, mida sai määrata vana seaduse alusel. Kui süü küsimuse seisukohalt mitteoluliste väliste asjaolude tõttu õigusakt enam ei kehtinud, tuli süütegu lahendada endise seaduse alusel.

Ülemkohus leidis, et kaebaja tegevus tuleb otsustada süüteo toimepanemise ajal kehtinud seadusandluse alusel. 2019. aasta määrusega ei muudetud karistusseadustiku vastavas osas sätestatud sanktsioonide ulatust. Samuti ei määratlenud uuesti nende isikute süüd, kes olid rikkunud loata 2016. aasta korralduses loetletud keelualadesse sisenemise ja seal viibimise keeldu. 2016. aasta määruse

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

kehtetuks tunnistamine oli tingitud ainult välistest asjaoludest, mis tulenesid Süüria olukorra konkreetsetest muutustest, mis toimusid pärast süüteo toimepanemise aega ja, mis ei olnud seega süü küsimuse seisukohast olulised. EIK ei näinud põhjust seada kahtluse alla ülemkohtu järeldust, et kaebaja tegevus tuli otsustada kuriteo toimepanemise ajal kehtinud kriminaalõiguse alusel.

Kokkuvõtvalt EIK ei tuvastanud artikkel 7 rikkumist.

Protokoll nr 4 artikkel 2

EIK märkis, et kaebajal oli vabadus Taanist lahkuda. Välisriikides relvakonfliktides osalemise ärahoidmise kontekstis oli tal aga Taani kodanikuna keelatud siseneda Süürias al-Raqqa piirkonda ja seal viibida ilma Taani riigi loata. Selline piirang taotles riigi julgeoleku, avaliku julgeoleku ja kuritegevuse ennetamise legitiimseid eesmärke. EIK hinnangul ülemkohus uuris asja hoolikalt protokoll nr 4 artikli 2 alusel ning leidis pärast konventsiooni põhimõtete valguses nõutava tasakaalustamise teostamist, et kaebaja liikumisvabaduse piirang oli proportsionaalne, eriti kuna al-Raqqa piirkond oli piiratud suurusel ja kaebaja oleks võinud saada loa sinna sisenemiseks ja seal viibimiseks, kui tal oleks olnud väärikas eesmärk. EIK leidis, et liikmesriigil oli selles küsimuses lai kaalutusruum. Lisaks puudutas piirang vaid piirkondi, kus terroriorganisatsioon oli relvakonflikti osaline. Samuti ei olnud loata sisenemise ja viibimise keeld absoluutne, kuna isikud, kes täitsid avalikku ülesannet või töötasid välismaise või rahvusvahelise organisatsiooni juures, olid sellest keelust sõnaselgelt vabastatud. Piirangu eesmärk oli ka tagada, et isikud, kes olid olnud Taani kodanikud või alaliselt elanud Taani riigis, ei oleks iseseisvalt liitunud ühegi käimasoleva relvakonflikti osapoolega ega kujutaks Taani tagasipöördumisel ohtu ühiskonnale.

EIK ei tuvastanud protokoll nr 4 artikkel 2 rikkumist.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

18. oktoober 2022

Lahend 34085/17 - diskrimineerimiskeeld

Muhammad vs. Hispaania

Artikkel 14

Asjaolud

Politsei peatas kaebaja ja tema sõbra, mõlemad Pakistani kodanikud, kui nad kõndisid turismipiirkonnas tänaval, kus taskuvargused olid suhteliselt sagedased. Kaebajalt küsiti isikut tõendavat dokumenti. Ta väitis, et üks ametnikest tunnistas, et kaebajat kontrolliti tema nahavärvi tõttu ja, et nad ei oleks peatanud „sakslast”. Politsei vaidlustas selle väite. Politsei raporti kohaselt pöörduti kaebaja poole üksnes seetõttu, et kaebaja käitus provokatiivselt ja jultunult. Kaebaja arreteeriti ja viidi politseijaoskonda, kus talle määrati haldustrahv, sest ta keeldus oma isiku tuvastamisest ning näitas üles lugupidamatust ametivõimude suhtes. Siseriiklik õigusraamistik nägi rassilise diskrimineerimise vastu nii kriminaal- kui ka haldusõiguslikud õiguskaitsevahendid. Kaebaja pöördus halduskohtu poole, kus tema riigivastutuse nõue jäeti rahuldamata põhjusel, et ta ei olnud oma väidet, et isikukontroll oli diskrimineeriv, nõuetekohaselt põhjendanud. Algatati ka kriminaalmenetlust, kuid see lõpetati tõendite puudumise tõttu.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artiklile 14 koos artikliga 8 ja kaebas väidetava diskrimineerimise üle.

EIK seisukohad

EIK leidis, et kõnealune identiteedikontroll kuulus artikli 8 kohaldamisalasse. See oli tingimata mõjutanud kaebaja eraelu ja oleks olnud piisav, et mõjutada tema psühholoogilist terviklikkust ja etnilist identiteeti. Seetõttu oli artikkel 14 kohaldatav. EIK ei tuvastanud artikli 14 (koosmõjus artikliga 8) menetlusliku osa rikkumist. EIK leidis, et riik ei jätnud täitmata oma kohustust uurida rassistlike motiivide olemasolu vaidlustatud isikukontrollis, sest siseriiklikud kohtud olid hinnanud neile esitatud tõendeid ja kaebaja olid saanud vaidlustada otsused, mis olid piisavalt põhjendatud ja motiveeritud. EIK ei tuvastanud ka artikli 14 (koos artikliga 8) sisulise osa rikkumist. EIK leidis, et ei ole tõendatud, et rassistlikud hoiakud oleksid mänginud rolli kaebaja identiteedikontrollis politsei poolt ja tema vahistamisel.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

18. oktoober 2022

Lahend 215/19 - diskrimineerimiskeeld

Basu vs. Saksamaa

Artikkel 14

Asjaolud

2012. aasta juulis kontrollisid kaks politseiametnikku kaebaja, India päritolu Saksa kodaniku, ja tema tütre isikut rongis, mis oli just ületanud piiri Tšehhi Vabariigist Saksamaale. Kaebaja küsis politseiametnikelt, et miks teda kontrolliti ja sai vastuseks, et tegemist on pistelise kontrolliga. Üks politseiametnik hiljem lisas, et selles rongis veeti sageli salasigarette, kuid kinnitas, et kaebaja suhtes selles osas konkreetseid kahtlusi ei olnud. Kaebaja esitas edutult kaebuse halduskohtusse, kus väitis, et teda ja ta tüdrukontrolliti ainult sellepärast, et nad olid ainsad tumeda nahaga reisijad rongis. Halduskohtud keeldusid sisuliselt läbi vaatamast kaebaja kaebust tema diskrimineeriva kohtlemise osas.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 14 koos artikliga 8 ja leiab, et tema suhtes teostatud isikukontroll kujutas rassilist diskrimineerimist. Samuti tugineb kaebaja protokollil nr 4 artiklile 2 ja leiab, et puudus seaduslik alus isikukontrolli läbiviimiseks.

EIK seisukohad

Artikkel 14 koosmõjus artikliga 8

Esmalt käsitles EIK artikli 14 koosmõjus artikliga 8 kohaldatavust. EIK märkis, et mitte iga etnilisse vähemusse kuuluva isiku identiteedikontroll ei saavuta vajalikku raskusastet, et kuuluda selle isiku eraelu austamise õiguse alla. See künnis saavutatakse ainult siis, kui asjaomasel isikul on põhjendatud väide, et teda võidi kontrollida ainult oma füüsiliste või etniliste omaduste tõttu. Selline olukord võib esineda eelkõige siis, kui isik on väitnud, et tema (või samade tunnustega isikud) on olnud ainsad isikud, keda kontrolliti ja kui muud kontrollimise põhjused ei ole olnud ilmsed.

EIK märkis, et politsei oli kaebaja isiku kontrolli teinud avalikus kohas (rongis). Kaebaja väitel viidi see kontroll läbi ainult tema tumeda nahavärvi tõttu ja seega rassilistel põhjustel. Seda väidet põhjendas ta oma tähelepanekuga, et vaguni erinevates kupees viibinud isikutest olid tema ja tema tütar ainsad tumeda nahavärviga isikud ja ainsad isikud, keda kontrolliti. Lisaks ei olnud kontrolli teostanud

politseiametniku seletused toonud välja muid objektiivseid aluseid kaebaja eraldi kontrollimiseks. Kaebaja väitis, et nendel tingimustel tehtud isikukontrollil oli tema eraelule tõsine negatiivne mõju, sest ta tundis end nii häbimärgistatuna ja alandatuna, et katkestas mitmeks kuuks rongireisid.

Sellest tulenevalt leidis EIK, et kõnealune identiteedikontroll kuulub artikli 8 kohaldamisalasse ja sellest tulenevalt on ka artikkel 14 käesoleval juhul kohaldatav.

EIK kordas oma varasemates lahendites väljendatud, et ametivõimudel on kohustus uurida võimalikke rassistlikke hoiakuid. See tuleneb artiklist 14. Samuti on riigiasutustel kohustus rakendada kõiki mõistlike meetmeid, et teha kindlaks, kas etniline vihkamine või eelarvamused võisid mängida rolli sündmustes.

EIK-le esitatud andmete kohaselt viidi Dresdeni politseibüroos läbi sisejuurdlus, mille käigus uuriti vaidlusalust intsidenti. EIK leidis, et arvestades hierarhilisi ja institutsionaalseid seoseid juurdlusasutuse ja kõnealuse toimingu sooritanud riigiametniku vahel ei saa sellist uurimist siiski pidada sõltumatuks.

Mis puudutab menetlust halduskohtutes, siis märkis EIK, et need kohtud keeldusid sisuliselt läbi vaatamast kaebaja kaebust tema diskrimineeriva kohtlemise kohta identiteedikontrolli käigus. Vaatamata põhjendatud väitele, et kaebaja võis olla rassilise profiili koostamise ohver, ei rakendanud nad vajalike meetmeid, et koguda vajalike tõendeid ega kuulunud ära tunnistajaid, kes viibisid samal ajal rongis. Halduskohtud jätsid kaebaja kaebuse rahuldamata formaalsetel põhjustel.

EIK järeldas, et nendel asjaoludel ei olnud riigiasutused täitnud oma kohustust rakendada kõiki mõistlike meetmeid, et teha sõltumatu asutuse kaudu kindlaks, kas identiteedikontrollis mängis rolli diskrimineeriv suhtumine või mitte. EIK leidis, et seega seoses ei viidud läbi tõhusat uurimist. EIK tuvastas artikkel 14 koosmõjus artikliga 8 rikkumise.

Protokolli nr 4 artikkel 2

EIK ei leidnud, et kaebusest tulenevalt esineks protokoll nr 4 artikkel 2 rikkumine. Sellest tulenevalt leidis EIK, et kaebus on selles osas vastuvõetamatu ning tuleb jätta läbi vaatamata.

Artikkel 41

Kaebaja ei esitanud artikli 41 alusel õiglase hüvitamise nõudeid. Seetõttu ei teinud EIK selles osas otsust.

Lahendile on lisatud eriarvamus.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

20. oktoober 2022

Lahend 22105/18 - positiivsed kohustused

M.T. ja teised vs. Rootsi

Artikkel 8-1 ja 14

Asjaolud

Kaebajad, ema (esimene kaebaja) ja tema kaks poega (teine ja kolmas kaebaja), on Süüria kodanikud. Teine kaebaja sündis 2000. aastal ja reisis 2016. aasta märtsis Rootsi, kus kohe saabumisel taotles

asüüli. 2016. aasta novembris anti talle välismaalaste seaduse alusel täiendava kaitse staatus ja tähtajaline elamisluba (Rootsis elamisloa andmise ajutiste võimaluse piirangute seaduse alusel nn ajutine seadus). 2017. aasta oktoobris pikendati tema elamisluba kahe aasta võrra. Ajutine seadus jõustus 20. juulil 2016. Muuhulgas peatas see 20. juulist 2016 kuni 19. juulini 2019 perekonna taasühendamise õiguse isikutel, kes olid saanud Rootsis täiendava kaitse (ja taotlesid varjupaika pärast 24. novembrit 2015), välja arvatud juhul, kui selline otsus oleks vastuolus rahvusvaheliste konventsioonidega (sealhulgas EIÕK artikkel 8-ga).

2017. aasta veebruaris taotlesid teised kaebajad Rootsis perekonna taasühendamist, tuginedes perekondlikele sidemetele teise kaebajaga. Nende taotlused lükati ajutise seaduse alusel tagasi. Kõik nende kaebused jäeti rahuldamata.

2018. aasta augustis sai teine kaebaja kaheksateistkümneaastaseks ja seetõttu ei peetud teda siseriikliku õiguse alusel enam perekonna taasühinemiseks sobivaks.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklitele 8 ja 14 ning leiavad, et ajutisest seadusest tulenev õiguslik olukord ei võimaldanud neil saada Rootsis ajutist elamisluba ja perekonna taas ühendamisest keeldumine oli nende jaoks diskrimineeriv.

EIK seisukohad

EIK leidis kokkuvõtvalt, et Rootsi oli õigesti tasakaalustanud ühiskonna vajadused ning kaebajate huvid, kui keeldus ajutiselt perekonna taasühinemise võimaluse. EIK leidis, et kaebajate erinev kohtlemine võrreldes teiste pagulastega oli objektiivselt põhjendatud, sest neil aastatel oli Rootsi eriti suure põgenike surve all ja oli vaja tagada ühiskonna toimimine ning selline otsus ei olnud ebaproportsionaalne.

Lahendile on lisatud eriarvamus.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

20. oktoober 2022

Lahend 46342/19 - positiivsed kohustused

Bierski vs. Poola

Artikkel 8-1

Asjaolud

Kaebaja ja A.R. abiellusid 1999. aastal. Samal aastal sündis neil poeg D.B., kellel on Downi sündroom. Kaebaja lahutas 2001. aastal abielu ja D.B. jäi oma ema juurde elama. D.B.-le määrati eeskostja ja kaebajal säilis kontakt oma pojaga. 2017. aasta oktoobris esitas kaebaja ringkonnakohtule edukalt taotluse, millega määrati ajutine meede, mis reguleeris tal suhtlust oma pojaga. Selle aluseks oli asjaolu, et D.B. sai järgmisel kuul 18-aastaseks ja seetõttu eeskostja ei saa täita oma ülesandeid.

2018. aasta veebruaris tunnistas maakohus D.B. teovõimetuks ja 2018. aasta mais määrati talle eeskostjaks A.R., kes keeldus kaebaja ja tema poja vahelise kontakti säilimiseks koostööd tegemast. 4. oktoobril 2018 jättis ringkonnakohus rahuldamata kaebaja taotluse D.B.-ga suhtlemise reguleerimiseks ja tühistas ajutise meetme kohaldamise otsuse. Ringkonnakohus tugines ülemkohtu 17. mai 2018. aasta lahendile, millest tulenes, et kaebajal ei olnud õigust taotlelda kontakti oma teovõimetu täisealise pojaga. Kaebaja kaebus jäeti rahuldamata.

2019. aasta veebruaris taotles kaebaja ringkonnakohtult D.B. eestkostja vahetust ja oma pojaga suhtlemise reguleerimist. Kohus teavitas menetlusest pädevat prokurööri, kes taotles ka kaebaja ja tema poja vahelist reguleeritud kontakti. Ringkonnakohus määras 17. novembril 2020 prokurööri taotluse alusel reguleeritud suhtluskorralduse. Samas jäeti kaebaja taotlused rahuldamata.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artiklitele 6 ja 8.

EIK seisukohad

Artikkel 8

EIK käsitles kaebaja taotlust, mis puudutas konkreetset perioodi 4. oktoobrist 2018 kuni 17. novembrini 2020, mil puudus suhtluskorraldus. Kuna kaebaja poeg oli juba täisealine, tekkis küsimus, kas kaebaja ja tema poja vahel on eksisteerinud „pereelu”. EIK leidis, et on eksisteerinud, sest pärast lahtust olid kaebaja ja tema poeg hoidnud regulaarset kontakti ning eksisteeris isa-poja suhe. Kaebaja jätkas pojaga suhtlemist ka pärast poja 18-aastaseks saamist. EIK võttis arvesse ka asjaolu, et D.B. pödes Downi sündroomi ja oli täielikult töövõimetu, mis tähendas, et olid ka „täiendavad sõltuvustegurid”, kuna kaebaja oli üks lähedastest isikutest, kes võis D.B-ga suhelda. Seetõttu leidis EIK, et käesoleval juhul on artikkel 8 kohaldatav.

Siseriiklike kohtute otsustest ja ülemkohtu otsusest selgus, et kaebajal ei olnud õigust algatada menetlust oma täielikult teovõimetu täisealise pojaga suhtlemise korra kindlaksmääramiseks. Kaebaja esimese taotluse läbi vaadanud ringkonnakohus ei teavitanud pädevat prokurööri käimasolevast menetlusest. Alles teise taotluse osas teavitas ringkonnakohus prokurööri menetlusest. Kohtutel kui ka prokuröri oli selles osas täielik diskretsiooniõigus, mille tõttu nad võisid otsustada mitte sekkuda ja nad ei pidanud oma otsust põhjendama. Sellest tulenevalt ei olnud kaebajal võimalik kuhugi pöörduda, et tagada oma pojaga suhtlemisõigus, kuna puudus regulatiivne raamistik tema perekondlike õiguste kaitseks. Ülemkohtu lahend välistas sellise õiguse sõnaselgelt. EIK leidis, et miski ei viidanud sellele, et kõnealusel piirangul oleks olnud mõni legitiimne eesmärk või seda oleks võinud pidada demokraatlikus ühiskonnas vajalikuks. EIK ei näinud ka, et millised konkureerivad huvid olid kaalul. Kaebajal kui bioloogilisel isal, kellel oli oma pojaga väljakujunenud suhe, oli ilmselgelt huvi seda suhet jätkata, kui D.B. oli täiskasvanuikka jõudnud ja miski ei viidanud sellele, et see poleks tema pojale kasulik olnud. Ta ei otsinud oma pojaga kontakti tema tahte vastaselt ega otsinud sundkontakti üldiselt, vaid taotles kohtult suhtluskorra määramist, sest A.R. keeldus koostööst. EIK märkis, et siseriiklikud kohtud ei olnud kaebaja taotlust üldse läbi vaadanud. Selle tulemusena oli kaebaja olnud ilma kontaktidest oma pojaga üle kahe aasta. See on aga lapsi puudutavates menetlustes oluline tegur, sest igasugune viivitus võib kaasa tuua teatud võõrandumise. Sama juhtub ka tõenäoliselt raske vaimse puudega täiskasvanud inimesega.

Seetõttu leidis EIK, et ametivõimud ei olnud täitnud oma positiivset kohustust võtta meetmeid kaebaja ja tema poja vahelise kontakti taastamiseks. Isegi arvestades laia kaalutlusruumi, puudus igasugune regulatiivne raamistik, mis kaitseks kaebaja õigust oma perelele olukorras, kus tema täiskasvanud poeg oli täielikult teovõimetu. EIK tuvastas artikkel 8 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Poolal tuleb kaebajale maksta 10 000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks ning 2860 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)